

Olomoucké působení Iši Krejčího (1945–1958)²⁹

Markéta Koutná

1. Úvod

Cílem příspěvku je představit všechny aktivity, které se vážou k třináctiletému uměleckému působení dirigenta a skladatele Iši Krejčího v Olomouci (1945–1958), a vyhodnotit, jaký význam tato osobnost české hudební kultury sehrála v hudebním rozvoji města.³⁰

Olomouckou etapu Iši Krejčího reflektoval v letech 1953–1954 Vladimír Gregor prostřednictvím článků pro *Hudební rozhledy*,³¹ okrajově se působením Krejčího v Olomouci a kompoziční tvorbou zabývali ve svých příspěvcích pro *Hudební rozhledy* Václav Holzknecht a Vladimír Hudec.³² Strohé informace lze nalézt v novinových člancích regionálních listů *Našinec* a *Stráž lidu*³³ z let 1945–1958 či v ročenkách Městského divadla v Olomouci z příslušných let. Jedinou ucelenou prací o životě a díle Iši Krejčího je monografie Václava Holzknechta *Iša Krejčí* (1976), ve které je zachycen jak osobní život, tak umělecká činnost tohoto skladatele a dirigenta včetně olomouckého angažmá.

Prakticky všechny zprávy otištěné v dobovém tisku (1945–1958) o olomoucké opeře a její dramaturgii jsou pozitivní. Přehnaně pochvalné texty je však nutné brát s patřičnou rezervou a nadhledem především z důvodu poválečného nadšení a silné tendence

²⁹ Tento text je výstupem studentského grantového projektu Interní grantové agentury Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci č. FF 2013 059.

³⁰ Vzhledem k vymezené oblasti zájmu nejsou v textu zkoumány Krejčího umělecké aktivity před ani po vytyčeném období.

³¹ Gregor, Vladimír: Nové symfonické skladby v Olomouci, *Hudební rozhledy* 6, 1953, č. 14, s. 660–661; Gregor, V.: Olomoucké působení Iši Krejčího, *Hudební rozhledy* 7, 1954, č. 11 a 12, s. 496–497.

³² Holzknecht, Václav: Iša Krejčí, *Hudební rozhledy* 7, 1954, č. 11 a 12, s. 496; Hudec, Vladimír: Smyčcový kvartet d-moll Iši Krejčího, *Hudební rozhledy* 9, 1956, č. 16, s. 652–655.

³³ Autoři článků, jejichž jména se nepodařilo identifikovat, jsou v textu a poznámkovém aparátu uváděni pod svou novinářskou šifrou.

rehabilitovat kulturní sféru. Přirozeně bylo žádoucí uskutečněné umělecké počiny veřejně propagovat a podporovat.

Iša (František) Krejčí se narodil 10. července 1904 v Praze. Studoval historii a hudební vědu na Karlově univerzitě, současně skladbu na Pražské konzervatoři u Karla Boleslava Jiráka, klavír u Albína Šímy a na mistrovské škole u Vítězslava Nováka. Dirigování studoval u Pavla Dědečka a Václava Talicha. V letech 1928 až 1932 pracoval jako dirigent a korepetitor v opeře Slovenského národního divadla v Bratislavě. V sezoně 1933/1934 působil jako neplacený korepetitor v pražském Národním divadle a v letech 1934 až 1945 byl zvukovým režisérem v Československém rozhlasu. Od roku 1936 působil rovněž jako dirigent pražského Orchestrálního sdružení a Sdružení pro soudobou hudbu (1936–1945). Po třináctileté etapě v čele olomoucké opery (1945–1958) byl od 1. prosince 1958 zaměstnán jako dramaturg opery pražského Národního divadla. V sezoně 1964/1965 byl současně externím uměleckým poradcem opery v Českých Budějovicích. V roce 1964 získal Krejčí čestný titul zasloužilý umělec. Zemřel 6. března 1968 v Praze.

V roce 1945 dostal Iša Krejčí téměř současně dvě pracovní nabídky – v červenci mu vedení Československého rozhlasu nabídlo pozici dirigenta a v srpnu obdržel písemnou žádost ministra školství, aby se ujal řízení olomouckého operního souboru. Krejčího uměleckým snem bylo pracovat u divadla. Jelikož nabídka z Národního divadla v Praze, po které toužil, nepřicházela, opustil své stávající místo v rozhlasu, vzdal se rovněž vedení Orchestrálního sdružení a Sdružení pro soudobou hudbu, které řídil po celou dobu okupace, a přijal výzvu k vedení olomoucké opery.³⁴ Nutno doplnit, že právě v roce 1945 se v uměleckém i osobním životě Krejčího odehrálo několik významných událostí: dne 25. února 1945 řídil premiéru své opery *Pozdvižení v Efesu* v Československém rozhlasu, zkomponoval *Scherzina pro flétnu a klavír*, která později (1953) přepracoval na klavírní kompozici,³⁵ a 19. června dirigoval ve Stavovském divadle Škroupova *Dráteníka*. V červenci se mu narodil druhý syn – Jindřich.

2. Dramaturgická a dirigentská činnost v divadle

Do olomouckého divadla nastoupil Krejčí s platností od září 1945³⁶ a převzal vedení souboru po Karlu Nedbalovi, který byl dne 9. června 1945 jmenován členem umělecké správy Národního divadla v Praze.³⁷ V době nástupu k olomoucké opeře nemohl Krejčí bezprostředně navázat na náročný a pestrý repertoár předválečných let, vybudovaný Karlem Nedbalem a Adolfem Hellerem. Mnoho hráčů operního orchestru změnilo v sou-

³⁴ Holzknicht, V.: *Iša Krejčí*, Praha 1976, s. 145.

³⁵ Tamtéž, s. 149.

³⁶ Hudec, V.: Kalendárium opery a operety, in: Kopecký, J. (ed.), *Musicologica Olomucensia* 8, AUPO, Olomouc 2006, s. 153–232.

³⁷ Lébl, Julius: *Ročenky Městského divadla v Olomouci v prvním roce osvobozené republiky 1945–1946*, Olomouc 1946, s. 17.

vislosti s převratem své působiště, čímž vznikly v ansámblu citelné mezery, které bylo nutné doplnit novými členy, převážně mladými začátečníky.³⁸ Rovněž došlo k sestavení nového souboru pěvců, neboť například v sekci ženských hlasů zbyla jediná zpěvačka hlasové skupiny alt Barbora Stoeurová.³⁹ Posléze bylo nezbytné znovu vytvořit, respektive doplnit kmenový repertoár – český i cizí,⁴⁰ jelikož nově vzniklý soubor měl v repertoáru pouze tři operní tituly – *Hubičku*, *Dalibora* a *Prodanou nevěstu*.

Olomoucký tisk přinesl zprávu o nástupu nového šéfa opery v srpnu 1945. Při té příležitosti informoval také o připravovaném dramaturgickém plánu pro sezonu 1945/1946,⁴¹ který označil jako „cyklus od Škroupa k Martinů“ a „jubilejní rok české opery“. Krejčí vystavěl dramaturgii pouze na českých titulech, s cílem představit veřejnosti naši operu ve všech fázích jejího vývoje prostřednictvím stěžených děl, k čemuž ho vedly dva důvody: chtěl tímto způsobem posílit po okupaci národní sounáležitost⁴² a rovněž shledával českou operu soběstačnou a dostatečně nosnou, bez potřeby doplňovat ji díly zahraničními.⁴³

V pojednáváné sezoně měly zaznít následující tituly:

- František Škroup: *Dráteník*,
- Bedřich Smetana: *Braniboři v Čechách*, *Čertova stěna*,
- Antonín Dvořák: *Jakobín*, *Šelma sedlák*,
- Zdeněk Fibich: *Hedy*,
- Karel Kovařovic: *Psohlavci*,
- Josef Bohuslav Foerster: *Jessika*,
- Vítězslav Novák: *Zvíkovský rarášek*,
- Otakar Ostrčil: *Poupě*,
- Leoš Janáček: *Věc Makropulos*,
- Bohuslav Martinů: *Špalíček*.

Plánovaný záměr se však v první sezoně nepodařilo realizovat. Kromě uvedení Dvořákova *Jakobína* (27. září 1945) se mohli Olomoučané těšit ze Škroupova *Dráteníka* (13. října 1945), Smetanovy prvotiny *Braniboři v Čechách*⁴⁴ (22. listopadu 1945) a opery *Debora* Josefa Bohuslava Foerster. Přes pozitivní recenze v tisku totiž sílily kritické

³⁸ Kabeláč, Vojtěch – Vitek, Svetožar: *Olomoucké divadlo v desetiletí 1945–1955*, Olomouc 1957, s. 24–25.

³⁹ Tamtéž, s. 25.

⁴⁰ Krejčí, I.: Mozartův Don Juan na olomoucké scéně, *Našinec*, 1. února 1948.

⁴¹ [Anonym]: Iša Krejčí šéfem olomoucké opery, *Osvobozený našinec*, 23. srpna 1945; [Anonym]: Umělecký ředitel Iša Krejčí o svých plánech, *Stráž lidu*, 23. srpna 1945.

⁴² Holzknecht, V.: *Iša Krejčí*, Praha 1976, s. 149.

⁴³ [Anonym]: Rozhovor s ředitelem olomoucké opery Išou Krejčím o repertoáru, *Osvobozený Našinec*, 13. ledna 1946.

⁴⁴ Viz rt: Smetanovi Braniboři v Čechách na olomouckém jevišti, *Čin*, 11. prosince 1945; Č: Bedřich Smetana – Braniboři v Čechách, *Osvobozený Našinec*, 24. listopadu 1945; fa: Braniboři v Čechách, *Volné slovo*, 25. listopadu 1945; r: K premiéře Braniboři v Čechách, *Stráž lidu*, 25. listopadu 1945.

ohlasy ze strany obecnstva, jež se dožadovalo světového (populárního) repertoáru.⁴⁵ V polovině sezony proto vedení opery rozhodlo o změně dramaturgického plánu. Své rozhodnutí upravit dramaturgii uprostřed sezony vysvětlil Krejčí v rozhovoru pro *Našinec*: „Ano, původní repertoární rozvrh obsahoval jen práce českých skladatelů a byl veden snahou dokázat olomouckému divadelnímu obecnstvu soběstačnost české operní produkce. [...] Po bližším seznání místních poměrů, jsem však od realizace tohoto programu upustil [...].“⁴⁶ Hlavním důvodem zařazení čtyř cizojazyčných oper bylo dle Krejčího ekonomické zabezpečení provozu opery.⁴⁷ Do repertoáru byla zařazena francouzská opera *Bílá paní* Françoise Adriena Boieldieu, italská opera *Rigoletto* Giuseppe Verdiho a ruská opera *Boris Godunov* Modesta Petroviče Musorgského. Poslední jmenovaný titul vzbudil velký zájem tisku, a to patrně proto, že olomoucký operní soubor v čele s Krejčím provedl operu v původním znění, nikoli v úpravě Rinského-Korsakova, jak bývá obvyklou praxí.⁴⁸ Sezónu zakončila Bizetova *Carmen* (30. června 1946) pod vedením Iši Krejčího.

Veškerou dramaturgickou i dirigentskou činnost Iši Krejčího v prvním roce olomouckého angažmá bedlivě sledovaly nejen místní noviny. Zprávy o provedení oper se pravidelně objevovaly v *Osvobozeném Našinci*,⁴⁹ *Volném slově*,⁵⁰ *Stráži lidu*⁵¹ nebo v *Činu*.⁵² Podle převážně pozitivních reakcí na obsazování rolí, režii i orchestrální doprovod, lze konstatovat, že první sezona pod vedením Krejčího byla zahájena úspěšně. Premiéry (nejen v sezoně 1945/1946) za sebou následovaly v krátkém čase. Tato skutečnost přímo souvisela s menší státní subvencí oblastního divadla, které muselo svou existenci hájit tím, že přicházelo rychle s novými inscenacemi, aby si udrželo zájem publika.⁵³ Iša Krejčí řídil nastudování pěti oper (*Jakobín*, *Braniboři v Čechách*, *Bílá paní*, *Boris Godunov* a *Carmen*), čtyři dirigoval druhý místní divadelní kapelník Jaroslav Budík (*Dráteník*, *Debora*, *Rigoletto* a *Rusalka*). Divácky nejúspěšnějšími se staly *Carmen* s 57 reprízami, *Rigoletto* s 53 reprízami a *Rusalka* se 147 reprízami, což dokládá jak interpretační úroveň nastudovaných představení, tak Krejčího smysl pro výběr titulů a stavbu dramaturgického plánu. Přes počáteční dramaturgické „zaváhání“ lze konstatovat, že Krejčí byl v Olomouci pozitivně

⁴⁵ [Anonym]: Rozhovor s ředitelem olomoucké opery Išou Krejčím o repertoairu, *Osvobozený Našinec*, 13. ledna 1946.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ *Borise Godunova* dle skladatelova originálního zápisu provedl již dříve pražský rozhlas v roce 1937. [Anonym]: Modest P. Musorgskij: Boris Godunov, *Našinec*, 7. května 1946.

⁴⁹ Č: A. Dvořák: Jakobín, *Osvobozený Našinec*, 30. září 1945 a 4. října 1945.

⁵⁰ b: My v cizině jsme bloudili..., *Volné slovo*, 4. října 1945; Z. K.: Z olomoucké opery, *Volné slovo*, 10. října 1945.

⁵¹ lks: Premiéra Dvořákova Jakobína, *Stráž lidu*, 30. září 1945.

⁵² rt: Premiérová reprisa olomouckého Dvořákova Jakobína, *Čin*, 6. října 1945.

⁵³ Holzknecht, V.: *Iša Krejčí*, Praha 1976, s. 155.

přijít; ať už mezi spolupracovníky nebo širší veřejností.⁵⁴ K jeho vyššímu renomé přispělo i to, že ho Akademie věd a umění jmenovala roku 1946 řádným členem 4. třídy.

V dramaturgickém plánu sezony 1946/1947 Krejčí ustoupil od ryze českého repertoáru a mezi osm nově nastudovaných titulů zařadil šest zahraničních, které zastupovaly tvorbu ruské (Petr Iljič Čajkovskij: *Evžen Oněgin*), italské (Giuseppe Verdi: *Aida*, Giacomo Puccini: *Tosca*), německé (Wolfgang Amadeus Mozart: *Kouzelná flétna*) a francouzské (Jacques Offenbach: *Hoffmannovy povídky*, Daniel François Esprit Auber: *Zedník a zámečnick*) provenience. Pouze dvě opery byly české (Karel Kovařovic: *Psohlavci*, Leoš Janáček: *Její pastorkyňa*). Z uvedených titulů Krejčí nastudoval a řídil *Evžena Oněgina*, *Kouzelnou flétnu* a *Její pastorkyni*. Ze zahraničních oper publikum zaujal zejména *Evžen Oněgin* Petra Iljiče Čajkovského, jehož premiéra se před vyprodaným hledištěm uskutečnila 20. září 1946⁵⁵ a sklídila úspěch nejen u odborné,⁵⁶ ale i laické veřejnosti, o čemž svědčí jedenatřicet repríz a posléze obnovené uvedení opery v roce 1952. Vysoce očekávaným se rovněž stalo uvedení Mozartovy opery *Kouzelná flétna* v prosinci 1946,⁵⁷ ke kterému bylo v novinách vydáno množství článků včetně otištěného rozhovoru s Krejčím v *Našinci*.⁵⁸ Wolfgang Amadeus Mozart patřil ke Krejčího nejoblíbenějším skladatelům. Považoval jej za velkého hudebníka a především největšího hudebního dramatika.⁵⁹ Proto věnoval přípravě *Kouzelné flétny* výjimečnou péči. Tisk se o provedení *Kouzelné flétny* vyjadřoval jednoznačně pozitivně, jak vyplývá z následujících citátů: „Dirigoval I. Krejčí. Spojil jas a zpěvnost s výrazem velebnosti a vyjádřením nejvyšších citů nejprostšími hudebními prostředky [...]. Provedení mělo velmi krásný úspěch“.⁶⁰ V jiném deníku bylo uvedeno: „Olomouckou premiéru nastudoval šéf opery I. Krejčí se vši uměleckou vážností a odpovědností. Svěží tempa, krásné dynamické rozdíly, dobře vypracovaný orchestrální part a jeho vyrovnaný soulad se sólisty [...].“⁶¹ Olomoucký *Čin* ohodnotil takto: „Za vedení dirigenta opery Iši Krejčího orchestr tlumočil hudební stránku díla velmi přiléhavě a vyznačoval se jak jemným a přesným vyfukáváním mozartovských rytmů, tak i perlivým podáním rychlých pasáží a přízdob [...].“⁶² První českou operou sezony se stala *Její pastorkyňa* Leoše Janáčka (14. března 1947). Recenze na nastudování opery se v podstatě shodovaly v tom, že Krejčího pojetí zdůraznilo spíše instrumentální stránku zpěvohry. Například recenzent *Volného slova* uvedl: „Provedení šéfa opery Iši Krejčího vyzvedlo

⁵⁴ Příznivým znamením bylo, že jeho pracovní kolegové nazývali „Išovnou“ a rozšiřovali mezi sebou jeho pozdrav „Salve“; Holzkecht, V.: *Iša Krejčí*, Praha 1976, s. 148.

⁵⁵ [Anonym]: Olomoucký Eugen Oněgin, *Čin*, 25. září 1946.

⁵⁶ C. Č.: Evžen Oněgin na olomoucké scéně, *Práce*, 26. září 1946; V. G.: Eugen Oněgin jako první v nové sezoně olomoucké opery, *Svobodné noviny*, 25. září 1946.

⁵⁷ Premiéra proběhla 21. prosince 1946.

⁵⁸ Krejčí, I.: Iša Krejčí o připravované Kouzelné flétně, *Našinec*, 17. prosince 1946.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Č. W. A. Mozart – Kouzelná flétna, *Našinec*, 24. prosince 1946.

⁶¹ C. Č.: Úspěšná Mozartova Kouzelná flétna v Olomouci, *Práce*, 25. prosince 1946.

⁶² rt: Mozartova Kouzelná flétna, *Čin*, 25. prosince 1946.

dramatickou nit i jednotlivosti. Místy však rozezvučel orchestr přespříliš na újmu Janáčkovy náležitosti, dynamicky napjaté i v pianissimech.⁶³ Příspěvatel do časopisu *Práce* napsal: „Jestliže orchestr někdy přehlušoval sólisty, bylo to více vždy proto, že dotyčný zpěvák nemá velký hlas.“⁶⁴ Kritik v *Mladé frontě* uvedl: „Strhující dramatickost Janáčkovy hudby byla dirigentem zdůrazněna výrazným zvukem orchestru, který zněl bohatě a plně.“⁶⁵ Divácký úspěch díla dokládá nejen počet čtyřiceti osmi repríz, ale také skutečnost, že se tato opera za Krejčího uměleckého vedení na olomoucké scéně objevila ještě dvakrát, v roce 1952 a 1954.

Přestože se provedení dalších titulů sezony Krejčí bezprostředně neúčastnil, je třeba vyzdvihnout jeho význam jako dramaturga. Premiéra divácky velmi přitažlivého titulu, *Aidy* Giuseppe Verdiho, se konala 20. října 1946. Uvedením takto náročné opery prokázal olomoucký soubor, že i menší mimopražské scény se mohou ujmout interpretace náročných titulů s grácií a úspěchem. Na úspěchu *Aidy* mělo velký podíl Krejčího hudební nastudování, na jehož kvalitě si zakládal.⁶⁶ Počet dvaceti repríz navíc dokládá, že se z Krejčího strany jednalo o skvěle zvolený titul, který se těšil zájmu publika. Zařazením dalšího českého díla, *Psohlavců* Karla Kovařovice (5. května 1947), pokračoval Krejčí ve svém záměru představit Olomoučanům nejvýznamnější operní díla české historie.⁶⁷ Zvláštní pozici zaujímal na programu olomouckého divadla veristická *Tosca* Giacomo Pucciniho (31. května 1947). Jelikož Krejčí nebyl příznivcem tohoto italského směru, stala se *Tosca*, s počtem třiadvaceti repríz, na řadu let jeho jedinou zástupkyní na olomoucké operní scéně.

Teprve po dvou letech v čele olomouckého souboru přikročil Krejčí k nastudování několika vybraných děl, která představují vrchol operní produkce a kladou maximální požadavky na reprodukci – Smetanova *Libuše*, Mozartův *Don Giovanni* či Gluckův *Orfeus a Eurydika*.⁶⁸ Co do poměru domácí versus zahraniční produkce, byl program sezony 1947/1948 vyváženější než v předešlém roce. Soubor nastudoval čtyři české (Antonín Dvořák: *Šelma sedlák*, Bedřich Smetana: *Libuše*, Vladimír Ambros: *El Christo de la Luz*, Otakar Zich: *Maliřský nápad*) a pět zahraničních oper (Charles Gounod: *Faust a Markétka*, Christoph Willibald Gluck: *Orfeus a Eurydika*, Wolfgang Amadeus Mozart: *Don Giovanni*, Petr Iljič Čajkovskij: *Piková dáma*, Jacques Fromental Halévy: *Židovka*), z nichž dvě reprezentovaly tvorbu francouzskou, dvě německou a jeden ruskou. Krejčí dirigoval pět děl (*Faust a Markéta*, *Libuše*, *Don Giovanni*, *Orfeus a Eurydika*, *Maliřský nápad*). Gounodova opera *Faust a Markéta* (30. srpna 1947) byla pro svůj „neobyčejný úspěch velkým příslibem dalšího uměleckého vzestupu olomouckého operního tělesa v nastávající

⁶³ B. V.: Její pastorkyňa, *Volné slovo*, 16. března 1947.

⁶⁴ C. Č.: Janáčková Její pastorkyňa v olomouckém MD, *Práce*, 18. března 1947.

⁶⁵ Dr. E. K.: Pastorkyňa v Olomouci, *Mladá fronta*, 19. března 1947.

⁶⁶ Drlík, Vojen – Jankovský, Adolf – Šimáček, Ivan: *Moravské divadlo Olomouc 1920–2000*, Olomouc 2000, s. 34.

⁶⁷ Premiéra se konala 3. května 1947.

⁶⁸ Krejčí, I.: Mozartův Don Juan na olomoucké scéně, *Našinec*, 1. února 1948.

sezoně“.⁶⁹ Zvýšený zájem projevila tisk i publikum o Smetanovu *Libuši* (23. října 1947). Jednalo se o slavnostní událost u příležitosti výročí vzniku republiky. V sezoně 1947/1948 byla *Libuše* na programu i v dalších českých divadlech včetně Národního divadla v Praze či Brně. Krejčí si byl vědom národního i uměleckého významu opery a s ním spojených nároků na její přípravu a precizní provedení.⁷⁰ Naopak inscenace *Dona Giovanniho* (8. února 1948) se setkala, v případě novin *Stráž lidu*, s velmi negativním ohlasem. V uvedeném periodiku se objevila kritika, jejíž autor, bývalý olomoucký operní tenorista, označil vedení opery za špatné až neschopné, jelikož neumí do rolí obsadit vhodné zpěváky.⁷¹ Ke zmíněné kritice se vyjádřil sám Krejčí prostřednictvím novin *Volné slovo*, v nichž poukázal zejména na osobní zaujatost kritika a tudíž malou objektivitu jeho soudů.⁷² Zajímavým dramaturgickým počinem bylo uvedení Gluckovy opery *Orfeus a Eurydika* (17. dubna 1948). Ze dvou existujících verzí opery – starší italské (1762) a francouzské (1774) – se Krejčí přiklonil ke druhé variantě, v níž je part Orfea přepracován z původní role pro kastráta na part altistky. O nevšedním diváckém zájmu vypovídá skutečnost, že představení bylo vyprodáno už 14 dní před premiérou.⁷³

Z dramaturgie vyplývá, že Krejčí neopomíjel ani českou soudobou tvorbu; téměř pravidelně se na programu olomoucké opery objevovala nová díla z per domácích autorů. Sezonu 1947/1948 zakončilo provedení dvou jednoaktových oper *El Christo de la Luz* Vladimíra Ambrose a *Mališský nápad* Otakara Zicha, kterou dirigoval Iša Krejčí (12. června 1948).

Poměr českých a zahraničních titulů v dramaturgickém plánu pro sezonu 1948/1949 byl vyrovnaný. Krejčího soubor nastudoval celkem deset nových titulů. Šest českých oper (Leoš Janáček: *Káťa Kabanová*, Bedřich Smetana: *Čertova stěna* a *Dvě vdovy*, Zdeněk Fibich: *Nevěsta messinská*, Zbyněk Vostřák: *Rohovín Čtverrohý* a Antonín Dvořák: *Tvrď palice*) doplnily vždy po jedné opera ruská (Alexandr Porfirjevič Borodin: *Kníže Igor*), německá (Wolfgang Amadeus Mozart: *Figarova svatba*), italská (Giuseppe Verdi: *Traviata*) a francouzská (Ambroise Thomas: *Mignon*). Krejčí dirigoval šest oper (*Káťa Kabanová*, *Čertova stěna*, *Figarova svatba*, *Kníže Igor*, *Dvě vdovy*, *Rohovín Čtverrohý*). Zařazením *Káti Kabanové* (25. září 1948) se Krejčí snažil o propagaci Janáčkovy moderní a posluchačsky náročnější opery na českém jevišti.⁷⁴ Soubor tímto prostřednictvím rovněž symbolicky uctil dvacáté výročí úmrtí skladatele.⁷⁵ Titulem, který byl olomouckému obecenstvu záměrně předložen bezprostředně po *Kátě Kabanové* (9. prosince 1948), se stala Smetanova *Čertova stěna*. Při příležitosti jejího uvedení se Krejčí zamyslel nad důvody volby tohoto

⁶⁹ [Anonym]: Novinky z olomoucké opery, *Práce*, 5. září 1947.

⁷⁰ [Anonym]: Po mnoha letech opět uslyší Olomouc Smetanovu *Libuši*, *Našinec*, 21. října 1947.

⁷¹ re: Podivná kritika jedné olomoucké premiéry, *Volné slovo*, 14. února 1948.

⁷² Krejčí, I.: Poznámky šéfa opery Městského divadla, *Volné slovo*, 15. února 1948.

⁷³ *Stráž lidu*, 15. dubna 1948; *Čin*, 15. dubna 1948.

⁷⁴ Archiv Moravského divadla v Olomouci, fond Městské divadlo v Olomouci 1948, program k opeře L. Janáčka *Káťa Kabanová*.

⁷⁵ S Káťou Kabanovou do nové sezony MDO, *Práce*, 23. září, 1948.

repertoáru: „[...] abychom dokázali, že za nic nechceme bojovat tak houževnatě, jako za českou operu, jejímiž nedoceněnými vrcholy jsou a zůstanou Smetana a Janáček [...]“.⁷⁶ Činnost operního souboru vyvrcholila slavnostním představením monumentálního díla ruského skladatele Alexandra Borodina *Kníže Igor* dne 8. května 1949. Provedení bylo tiskem zhodnoceno jako „vrcholný výsledek práce olomoucké opery“.⁷⁷ Dokladem vysoké úrovně olomoucké opery za Krejčího vedení jsou ceny, které mu byly uděleny. V roce 1949 získal od města ocenění za vedení opery a v roce 1950 v Divadelní žatvě cenu za dramaturgii olomoucké scény.

V důsledku snížení počtu studovaných oper v následující sezoně (z průměrných devíti v předešlých letech na sedm) vznikly větší odstupy mezi provedením jednotlivých děl a bylo více času na jejich přípravu. Tento trend následovala po roce 1950 i další česká divadla včetně Národních divadel v Praze a Brně.⁷⁸ Ze sedmi nově připravených titulů v sezoně 1949/1950 jich šest reprezentovalo českou (Bedřich Smetana: *Tajemství*, Zdeněk Fibich: *Šárka*, Josef Bohuslav Foerster: *Jessika*, Vítězslav Novák: *Nikotina* a *Zvíkovský rarášek*, Antonín Dvořák: *Čert a Káča*) a dva zahraniční tvorbu – francouzskou (Daniel Francoise Esprit Auber: *Němá z Portici*) a ruskou (Nikolaj Rimskij-Korsakov: *Car Saltan*). Čtyři opery dirigoval Krejčí (*Tajemství*, *Jessika*, *Car Saltan*, *Nikotina*). Zařazením Dvořákovy komické opery *Čert a Káča* (29. října 1949) do dramaturgického plánu usiloval Krejčí o doplnění českého kmenového repertoáru olomoucké opery stejně jako uvedením dalšího díla, Foersterovy *Jessiky* (18. ledna 1950). Jednalo se o vůbec první předvedení tohoto díla na olomoucké scéně. Krejčího provedení Smetanovy opery *Tajemství* (2. října 1949) zhodnotila kritika v *Lidové obrodě* jako jedno z nejúspěšnějších v průběhu jeho dosavadního působení v Olomouci.⁷⁹ *Car Saltan* Nikolaje Rimského Korsakova (premiéra 7. května 1950) byl do sezony zařazen u příležitosti pátého výročí ukončení 2. světové války. Prostřednictvím tohoto kusu splnil operní soubor povinnost uvést v každé sezoně minimálně jednu ruskou (sovětskou) operu. Plnění zmíněného obligatorního závazku lze sledovat v programech všech českých divadel v čele s operní scénou pražského Národního divadla, na jehož repertoáru se každoročně objevovala díla Musorgského, Prokofjeva, Glinky, Čajkovského nebo Korsakova. Olomouckou sezonu již tradičně zakončily dvě jednoaktovky – *Zvíkovský rarášek* a *Nikotina*, obě z pera Vítězslava Nováka. Z hlediska historického vývoje české hudby považoval Krejčí Vítězslava Nováka za nejdůležitějšího novodobého skladatele, který do české hudební kultury vnesl prvky impresionismu a subjektivismu čerpané z české a slovenské lidové tvorby.⁸⁰

⁷⁶ Krejčí, I.: K premiéře Čertovy stěny, *Nová politika*, 9. prosince 1948.

⁷⁷ ř: Vrcholný výsledek práce olomoucké opery, *Stráž lidu*, 11. května 1949.

⁷⁸ Například operní soubor pražského Národního divadla uváděl v sezonách 1945/1946 až 1949/1950 i patnáct nových titulů. Po roce 1950 se počet nově nastudovaných oper snížil v průměru na osm.

⁷⁹ Hoř.: Smetanovo *Tajemství* v Olomouci, *Lidová obroda*, 7. října 1949.

⁸⁰ Archiv Moravského divadla v Olomouci, fond Krajské oblastní divadlo v Olomouci 1950, program k večeru Vítězslava Nováka – *Zvíkovský rarášek* a *Nikotina*.

V jubilejní třicáté sezoně olomouckého divadla (1950/1951) nastudoval Krejčího soubor osm operních titulů, z nichž zastoupení české a zahraniční tvorby bylo zcela v rovnováze – čtyři opery zastupovaly tvorbu domácích skladatelů (Bedřich Smetana: *Prodaná nevěsta* a *Dalibor*, Otakar Ostrčil: *Honzovo království*, Vítězslav Novák: *Lucerna*) a čtyři tvorbu zahraniční provenience (Gioacchino Rossini: *Lazebník sevillský*, Ludwig van Beethoven: *Fidelio*, Nikolaj Rimskij-Korsakov: *Carská nevěsta*, Otto Nicolai: *Veselé paničky windsorské*). Krejčí dirigoval čtyři představení (*Lazebník sevillský*, *Prodaná nevěsta*, *Fidelio*, *Honzovo království*). Dle plánu uvádělo divadlo každou sezonu od roku 1948 alespoň jedno dílo Bedřicha Smetany. Po *Libuši*, *Čertově stěně*, *Dvou vdovách* a *Tajemství* následovalo v říjnu 1950 předvedení *Dalibora*⁸¹ (7. října 1950) a v listopadu nově nastudovaná premiéra *Prodané nevěsty* (23. listopadu 1950). V prosinci byla na olomouckém jevišti provedena *Lucerna* Vítězslava Nováka (22. prosince 1950), jehož díla se na operních jevištích vyskytují jen sporadicky. Významnou olomouckou premiérou se stalo *Honzovo království* Otakara Ostrčila (3. června 1951). Jeho uvedením dovršil Krejčí svůj dramaturgický plán, jehož koncept vznikl při nástupu do funkce vedoucího opery v roce 1945.⁸² Naplnil tak myšlenku projít spolu s divákem vývoj české operní tvorby od Škroupova *Dráteníka* až po dílo Zbyňka Vostřáka či Otakara Zicha. Dokladem úspěchu *Honzova království*⁸³ na olomoucké scéně jsou nejen kladné recenze v dobovém tisku a velká návštěvnost publika prostřednictvím 27 repríz, ale získání zlaté medaile za provedení Ostrčilovy opery.

V sezoně 1951/1952 bylo nově nastudováno šest titulů,⁸⁴ čtyři české (Antonín Dvořák: *Rusalka*, Zdeněk Fibich: *Helga*, Vilém Blodek: *V studni*, Iša Krejčí: *Pozdvížení v Efesu*) a dva zahraniční (Giuseppe Verdi: *Simone Boccanegra*, Petr Iljič Čajkovskij: *Evžen Oněgin*). Volba méně známé opery *Simone Boccanegra* (23. ledna 1952) vzbudila celonárodní zájem a kritika označila inscenaci za dramaturgický objev.⁸⁵ Pod taktovkou Jaroslava Budíka byla dne 6. března uvedena Krejčího opera na Shakespearovský námět *Pozdvížení v Efesu*. Je až s podivem, že se k této premiéře nepodařilo nalézt žádné tiskové zprávy nebo recenze. V *Hudebních rozhledech* však vyšel článek k uvedení Krejčího opery na ostravské scéně, jehož autor se o *Pozdvížení v Efesu* vyjadřuje jako o jedné z neúspěšnějších a nejhranějších soudobých oper na našich scénách.⁸⁶ Ostravskému uvedení předcházela nastudování v Praze, Plzni, Olomouci a Opavě. Tradičně bylo do programu zařazeno jedno dílo

⁸¹ Ve snaze o dosažení čistého smetanovského stylu uvedl Krejčí *Dalibora* dle originálního skladatelova zápisu bez pozdějších škrtů, ponechal i původní text, který sice působil archaicky, ale dle Krejčího oplýval nesmírným půvabem. Archiv Moravského divadla v Olomouci, fond Krajské oblastní divadlo v Olomouci 1950, program k večeru Vítězslava Nováka – Zvíkovský rarášek a Nikotina.

⁸² ra: Významná premiéra v Olomouci, *Nová politika*, 7. června 1951.

⁸³ Tamtéž; Hoř.: O. Ostrčil – Honzovo království, *Obroda*, 9. června 1951.

⁸⁴ V porovnání s nadšením v prvních poválečných letech (1945–1950), kdy vycházely tiskem recenze prakticky na všechny premiérové inscenace olomoucké opery, v padesátých letech vycházely články, oznámení a kritiky pouze na určitá, divácky přitažlivá představení.

⁸⁵ Kabeláč, V. – Vítek, S.: *Olomoucké divadlo v desetiletí 1945–1955*, Olomouc 1957, s. 26.

⁸⁶ ps: V Ostravě provedli *Pozdvížení v Efesu*, *Hudební rozhledy* 6, 1951, č. 7, s. 301.

ruské provenience v podobě *Evžena Oněgina* Petra Iljiče Čajkovského (10. května 1952) a do jednoho tematického večera byly spojeny dvě české jednoaktovky, Fibichova *Helga* a Blodkova *V studni*.

Dramaturgický plán sezony 1952/1953 čítal osm oper, z nichž většina (5) reprezentovala zahraniční tvorbu – ruskou (Dmitrij Kabalevskij: *Tarasova rodina*), italskou (Pietro Mascagni: *Sedlák kavalír*, Ruggero Leoncavallo: *Komedianti*, Giacomo Puccini: *Madame Butterfly*) a německou (Christoph Willibald Gluck: *Ifigenie v Aulidě*). Z českých děl byla do repertoáru zařazena obnovená premiéra Janáčkovy *Její pastorkyně* (7. září 1952), *Tajemství* Bedřicha Smetany (obnovená premiéra 21. prosince 1952) a *Jakobín* Antonína Dvořáka (7. června 1953). Nastudování *Její pastorkyně*, *Tajemství* a *Ifigenie v Aulidě* s úspěchem řídil šéf opery. K provedení *Její pastorkyně* recenzent olomouckého *Svobodného slova* napsal: „Janáčkovu hudební zachycení duševních krisí a katastrofy hlavních hrdinů dramatu bylo nejdokonaleji podáno dirigentem opery Išou Krejčím [...] Dirigent si správně rozvrhl dramatickou gradaci každého jednání [...]“⁸⁷

Pro sezonu 1953/1954 vybralo vedení souboru tři české (Vladimír Ambros: *Maryla*, Bedřich Smetana: *Čertova stěna*, Antonín Dvořák: *Čert a Káča*) a tři zahraniční opery (Giuseppe Verdi: *Traviata*, Richard Wagner: *Bludný Holanďan*, Petr Iljič Čajkovskij: *Panna Orleánská*). Z šesti titulů Krejčí hudebně připravil dva – dne 10. října 1953 měla československou premiéru *Maryla* prostějovského skladatele Vladimíra Ambrose a dne 23. ledna 1954 provedl Krejčího soubor obnovenou premiéru komicko-romantické opery *Čertova stěna* Bedřicha Smetany. Divácky atraktivním titulem se stala Verdiho *Traviata*, která se z hlediska počtu repríz stala divácky nejoblíbenější zahraniční operou Krejčího éry.⁸⁸ Ruskou tvorbu zastupovala Čajkovského *Panna Orleánská* (1. července 1954). Jako dirigent spolupracoval Krejčí během olomouckého angažmá příležitostně také s Moravskou filharmonií či baletním a činoherním souborem divadla. V této souvislosti je nezbytné zmínit vzpomínky Milana Ryšavého,⁸⁹ houslisty Moravské filharmonie v době olomouckého skladatelova působení, které dokreslují dirigentské dovednosti a zároveň charakter osobnosti Iši Krejčího. Dle slov Ryšavého je olomoucká činnost Krejčího mnohdy přeceňována. Jakožto šéf opery měl Krejčí velký podíl na rehabilitaci místní hudební kultury v prvních poválečných letech, jako dirigent však údajně nedosahoval ve své práci kvalit Jaroslava Budíka či Zdeňka Košlera, kteří důsledně dbali o precizní hudební nastudování oper. Ve své knize *Muzikantské historky, zajímavosti a intimnosti* Ryšavý píše: „V září 1954 řídil [Krejčí] slavnostní koncert při příležitosti svých 50. narozenin [...] Na program si zařadil skladby svých oblíbenců – Ježka, Bořkovce, Martinů a Mozarta. Když jsme poprvé přehráli ve zkoušce z Mozartovy *Symfonie g moll* závěrečnou čtvrtou větu, pochválil nás, ale poprosil, abychom mu ji zahráli ještě jednou a rychleji. Po skončení byl sice spokojen, avšak požádal nás ještě o svižnější tempo. Proti tomu jsme se ozvali hlavně my, primisté,

⁸⁷ or: Janáčková Pastorkyňa v Olomouci, *Svobodné slovo*, 11. listopadu 1952.

⁸⁸ Od svého uvedení v roce 1948 se dočkala 68 představení a po znovuvvedení v roce 1953 proběhlo 54 repríz.

⁸⁹ Rozhovor s Milanem Ryšavým z 29. října 2013, archiv M. Koutné.

s námitkou, že se to v tomto zbrklém tempu nedá pořádně zahrát. Iša nás ale ihned uklidnil: „Pánové, mně nezáleží na těch notičkách, ale já chci, aby to bylo hlavně rychle!“⁹⁰ Uvedená historka podtrhuje fakt, že Krejčí byl s největší pravděpodobností lepší skladatel a dramaturg než dirigent, což se o něm asi všeobecně vědělo.

Šest nových operních titulů přinesla sezona 1954/1955, ve které českou hudbu zastupovala nově nastudovaná Janáčkova *Její pastorkyňa* (21. srpna 1954), Dvořákův *Dimitrij* (5. prosince 1954) a Burghauserova *Karolinka a lhář* (13. března 1955). Krejčí řídil obnovenou premiéru *Její pastorkyně*, Mozartovu *Kouzelnou flétnu* a evropskou premiéru opery *Ivan Bolotnikov* (31. května 1955) méně známého ruského skladatele Lva B. Stěpanova, která se dočkala mnoha kladných reakcí v tisku.⁹¹ Ze zahraničních děl byly dále realizovány *Hoffmannovy povídky* Jacquesa Offenbacha a *Don Pasquale* Geatana Donizettiho. V roce 1955 získala olomoucká opera, pod Krejčího vedením, za svou vysokou úroveň uznání Svazu československých skladatelů.

Počet nově uvedených oper se v sezoně 1955/1956 zvýšil na deset, přičemž pět z nich řídil šéf opery (Bedřich Smetana: *Braniboři v Čechách*, Wolfgang Amadeus Mozart: *Únos ze Serailu*, *Bastien a Bastienka*, *Maličkosti* a Carl Maria von Weber: *Čarostřelec*). Tři ze čtyř českých titulů reprezentovala Smetanova tvorba (*Braniboři v Čechách*, *Dvě vdovy*, *Hubička*) a doplnila ji Foersterova tragická opera *Eva*. Mezi šesti zahraničními díly figurovaly Pucciniho *Bohéma* (10. září 1955), Verdiho *Maškarní ples* (3. prosince 1955), Weberův *Čarostřelec* (12. května 1956) a tři Mozartovy opery – *Únos ze Serailu* (21. ledna 1956), *Bastien a Bastienka* a *Maličkosti* (15. dubna 1956).

Z šesti nastudovaných titulů v sezoně 1956/1957 reprezentovala českou tvorbu Janáčkova velkolepá opera *Příběhy lišky Bystroušky* (6. ledna 1957). Úspěšným titulem se stal, pod Krejčího řízením, *Zlatý kohoutek* Nikolaje Rimského-Korsakova (3. listopadu 1956, 6. ledna 1957), který na Divadelní žatvě 1957 získal zlatou medaili.⁹² Druhou uvedenou operou pod taktovkou Krejčího byla Straussova *Salome* (12. května 1957). Otištěné kritiky se o hudebním provedení obou uvedených oper vyjádřily pochvalně.

V poslední sezoně pod vedením Iši Krejčího představil olomoucký operní soubor sedm premiér, přičemž čtyři představovaly tvorbu zahraničních skladatelů (Gustav Albert Lortzing: *Car a tesař*, Charles Gounod: *Faust a Markéta*, Nikolaj Rimskij-Korsakov: *Kaščeje Nesmrtelný*, Friedrich von Flotow: *Martha*) a tři tvorbu domácí (Bohuslav Martinů: *Divadlo za branou*, Karel Kovařovic: *Psohlavci*, Antonín Dvořák: *Jakobín*). Krejčí nastudoval dvě díla – německou operu *Car a tesař* (7. listopadu 1957) a českou komickou operu s pantomimou *Divadlo za branou* Bohuslava Martinů (15. března 1958). Na konci třináctiletého

⁹⁰ Ryšavý, M.: *Muzikantské historky, zajímavosti a intimnosti*, Olomouc 2009, s. 74.

⁹¹ jd: Čs. premiéra sovětské opery v Olomouci, *Lidová demokracie*, 5. června 1955; V.: Československá premiéra sovětské opery v Olomouci, *Svobodné slovo*, 5. června 1955; Hudec, V.: Opera o lidovém hrdinovi na olomoucké scéně, *Stráž lidu*, 24. června 1955; [Anonym]: *Svět v obrazech*, 2. července 1955.

⁹² Štefanides, Jiří a kol., *Kalendárium dějin divadla v Olomouci (od roku 1979)*, Praha 2008, s. 155–159.

období Iši Krejčího v čele opery Divadla Oldřicha Stibora⁹³ patřila olomoucká scéna k nejpokrokovějším v republice a měla výbornou uměleckou reputaci.

Od svého nástupu do čela olomoucké opery se Krejčí v tisku těšil renomé dramaturga zaměřeného na prosazování českých titulů. Z provedené analýzy však vyplývá, že tuto linii sledoval hlavně v prvních poválečných letech (s výjimkou sezony 1946/1947 a 1947/1948). Počínaje sezonou 1952/1953 měly v repertoáru převahu zahraniční opery. Co se výběru titulů týče, byl repertoár olomoucké opery srovnatelný s programy větších českých divadel (např. Národního divadla v Brně⁹⁴). Čím se však od ostatních scén lišil, byl fakt, že jej obohacovalo zařazení méně známých děl, popřípadě premiéry dosud neuvedených oper. Tím získala olomoucká scéna svou výjimečnost a přitahovala na sebe pozornost nejen odborné, ale i širší veřejnosti. Během třináctiletého působení se Krejčímu podařilo uvést sto premiérových inscenací s více než 2200 reprízami, sám se často ujímal jejich nastudování a řízení od dirigentského pultu. Dvakrát se olomouckému publiku představil i jako dirigent baletních představení: *Krysaře* Pavla Bořkovce (2. prosince 1950) a *Krále Lávrů* Jaroslava Doubravy (6. dubna 1955).

Divácky nejoblíbenějšími českými operami (hodnoceno dle počtu repríz) Krejčího éry se staly *Prodaná nevěsta* Bedřicha Smetany s 82 představeními a 121 reprízami po znovuvvedení v roce 1950, druhým nejhranějším titulem byla Smetanova *Hubička* s 91 reprízami (uvedená 1945) a třetím byla *Rusalka* Antonína Dvořáka s 87 reprízami (uvedená 1951). České novinky, které šéf opery často do programu zařazoval, se však na olomoucké scéně dlouho neudržely. Vždy proběhlo okolo dvanácti repríz, než byly ze scény staženy.

Výběr děl zahraniční proveniencí byl samozřejmě evidentně určován Krejčího vztahem k jednotlivým skladatelským osobnostem. Obdiv k Mozartově hudbě projevoval prostřednictvím *Kouzelné flétny*, *Dona Giovanniho*, *Figarovy svatby*, *Únosu ze serailu*, *Bastiena a Bastienky*. Při této příležitosti je nutné podotknout, že právě díla německy mluvících skladatelů se po válce na repertoár vracela velmi pomalu. Beethovenova *Fidelia* nastudoval olomoucký soubor až v roce 1951 a Wagnerova *Bludného Holanďana* o dva roky později (1953).⁹⁵ Naopak povinnost každoročně uvádět nejméně jeden titul ruského (sovětského) skladatele řešil tak, že kromě ruské klasiky – od *Borise Godunova*, *Evžena Oněgina*, přes *Pikovou dámu* a *Knížete Igora* až po *Pannu Orleánskou* sahal také po méně známých ruských titulech – *Tarasově rodině* Dmitrije Kabalevského (1952) či *Ivanu Bolotnikovi* Lva B. Stěpanova (1955). Ze zahraničních oper se divácké přízni nejvíce těšila Verdiho *Traviata* s 68 reprízami (1948) respektive 54 reprízami po znovunastudování v roce 1953,

⁹³ Krajské oblastní divadlo v Olomouci bylo v roce 1958 přejmenováno na Divadlo Oldřicha Stibora v Olomouci.

⁹⁴ Archiv Národního divadla v Brně dostupný na [www: http://www.ndbrno.cz/modules/theaterarchive/?h=inscenation](http://www.ndbrno.cz/modules/theaterarchive/?h=inscenation)

⁹⁵ Pro srovnání pražské Národní divadlo zařadilo do programu Beethovenova *Fidelia* spolu s Mozartovou *Figarovou svatbou* v sezoně 1946/1947, Weberův *Čarostřelec* byl uveden v sezoně 1951/1952 a Wagnerův *Tannhäuser* v sezoně 1955/1956.

Madam Butterfly Giacoma Pucciniho se dočkala 58 repríz (1953) a třetím nejhranějším zahraničním titulem se s 57 reprízami stala Bizetova *Carmen* (1946).

Zatímco v prvních pěti letech v divadle dirigoval průměrně čtyři až pět oper za sezonu, v padesátých letech už to byla jen dvě až tři díla. K tomuto opatření vedlo Krejčího několik důvodů. Jednak to souviselo se zmíněným nižším počtem nastudovaných titulů v jedné sezoně a dále se Krejčí začal čím dál intenzivněji zabývat vlastní kompoziční prací. Mimo dramaturgickou a dirigentskou činnost se v divadle angažoval také jako korepetitor.

Během svého olomouckého angažmá Krejčí nepřestával doufat v získání vysněného dirigentského místa v pražském Národním divadle. Svědčí o tom několik jeho dochovaných dopisů.⁹⁶ S těmito svými žádostmi však neuspěl. Krejčího působení v čele olomoucké opery skončilo za ne příliš šťastných okolností v roce 1958. Důvodem jeho odchodu přitom nebyla Krejčího touha po Praze, jak by se mohlo zdát. Podnět pro ukončení spolupráce vzešel údajně od několika nespokojených zaměstnanců divadla, kteří nebyli spokojeni s jeho způsobem vedení operního souboru. Iša Krejčí vzniklý spor psychicky neunesl, rezignoval na post šéfa opery a město opustil.⁹⁷ Dle vzpomínek někdejšího houslisty Milana Ryšavého se spor odehrával jen mezi několika jedinci, většina zaměstnanců divadla o konfliktu prakticky nevěděla.⁹⁸

3. Skladatelská činnost

Kromě dirigentské a dramaturgické činnosti v olomouckém divadle se Iša Krejčí v období 1945–1958 zabíral činností kompoziční. Protože se vlastní tvorbě věnoval hlavně v době volna a během divadelních prázdnin, děl z olomouckého období není mnoho. Jedná se však o skladby závažné. Patří mezi ně *20 variací na vlastní téma ve slohu národní písně* (1946–1947), *Serenáda pro orchestr* (1947–1950), *14 variací na píseň Dobrú noc – „Nénie za zesnulou choť“* (1951–1952), *Smyčcový kvartet č. 2* (1953), *1. symfonie in D* (1954–1955) a *2. symfonie in Cis* (1956–1957).

Serenáda pro orchestr (1947–1950) společně s *20 variacemi na vlastní téma ve slohu národní písně* (1946–1947) byly Krejčího prvními skladatelskými počiny od okupace a představovaly novou etapu skladatelova uměleckého a tvůrčího života. Práci na kompozici *Serenády pro orchestr* zahájil v listopadu roku 1947. Je to jedna z prvních kompozic (společně se *14 variacemi na píseň Dobrú noc – „Nénie za zesnulou choť“* a *Smyčcovým kvartetem d moll*), ve kterých se plně projevila Krejčího vyzrálá skladatelská osobnost. Humor, lehkost, vtip, ale i stručnost až zkratkovitost projevu se zde mísí se zpěvnou lidovostí a tesklivými melodiemi. Olomoucký hudební kritik Vladimír Gregor na konto těchto skladeb v *Hudebních rozhledech* napsal: „Uvážíme-li, že *Serenáda* byla psána v údobí tři let,

⁹⁶ V dopisech připomíná vedení pražské „kapličky“, svou kvalifikaci a způsoblost k vykonávání funkce operního šéfa.

⁹⁷ Holzknacht, V.: *Iša Krejčí*, Praha 1976, s. 188.

⁹⁸ Rozhovor s M. Ryšavým z 29. října 2013, archiv M. Koutné.

pak v ní vidíme pozoruhodnou část skladatelova vývoje. Kladným je tu osobitý Krejčího humor v krajních větech, jeho hudba vyvolává u posluchačů na tvářích úsměv, což je známkou, že působila podle autorova úmyslu. Lyricky zpěvná místa jsou hlasem nových Krejčího tónů, rozvinutých později do širších ploch.⁹⁹ Premiéra *Serenády pro orchestr* se konala na veřejné přehrávce Svazu československých skladatelů v Olomouci dne 27. května 1952. Moravskou filharmonii tehdy řídil Miloš Konvalinka, kterému skladatel dílo dedikoval.¹⁰⁰ Premiéře předcházelo v témže roce rozhlasové provedení kompozice v Brně pod vedením Miloše Konvalinky. Pražská premiéra s Českou filharmonii pod taktovkou Karla Ančerla se uskutečnila o dva roky později, 8. dubna 1954. Dílo bylo kladně přijato i v zahraničí, o čemž do Čech referoval Karel Ančerl z Paříže roku 1958 a Václav Smetáček z Reykjavíku.¹⁰¹ Analýzou díla se zabíral V. Gregor v *Hudebních rozhledech* v dubnu 1953 a v rozšířené verzi s notovými ukázkami v roce 1954.

Kromě vlastní kompoziční tvorby se Krejčí věnoval i tvorbě na zakázku. Pro potřeby činohry olomouckého divadla zkomponoval Krejčí hudbu ke hrám: *Jak se vám líbí* (William Shakespeare, premiéra 7. června 1946), *Zmoudření dona Quijota* (Viktor Dyk, premiéra 1. dubna 1948), *Slovanské nebe* (Josef Toman, premiéra 24. dubna 1948)¹⁰² a *Sluha dvou pánů* (Carlo Goldoni, premiéra 1. července 1950). V rámci znovuoobnovení Palackého univerzity v Olomouci v akademickém roce 1946/1947 byla rektorem Josefem Ludvíkem Fischerem vypsána soutěž o hudební znělky k ceremoniím, které by se staly hudebními symboly univerzity. Mezi šesti oslovenými umělci byl kromě Emila Axmana, Vladimíra Ambrose, Jaroslava Kvapila, Františka Suchého a Zdeňka Blažka také Iša Krejčí. Ten k této příležitosti zkomponoval *Rektorskou fanfáru*. Její partitura se však nedochovala.¹⁰³

Profesní úspěchy smutně poznamenala rodinná událost. 24. srpna 1951 zemřela Krejčího manželka Marie, pro jejíž pohřeb zinstrumentoval lidovou píseň *Dobrá noc*, ke které se v následujícím roce vrátil a zkomponoval *14 variací na lidovou píseň*, s podtitulem *Něnie za zesnulou choť*. Dílo vychází z melodie lidové písně, kterou cituje na začátku celou

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Miloš Konvalinka (1919–2000), dirigent, skladatel a rozhlasový pracovník, působil tehdy v Moravské filharmonii jako zástupce šéfdirigenta Františka Stupky. Václav Holzknecht ve své knize *Iša Krejčí* uvádí na s. 151 chybně jako dirigenta koncertní premiéry Františka Stupku a nezaznamenal ani dedikaci skladby Miloši Konvalinkovi. Oboje uvedl správně však již Vladimír Gregor v *Hudebních rozhledech* 7, 1954, č. 17, s. 729–730.

¹⁰¹ Holzknecht, V.: *Iša Krejčí*, Praha 1976.

¹⁰² Kráčmarová, Pavlína, *Hudba na Univerzitě Palackého v letech 1946–1989*, Olomouc 2013, s. 22. Magisterská práce katedry muzikologie FF UP v Olomouci.

¹⁰³ V seznamu archiválií, které jsou uloženy v Archivu Univerzity Palackého (dále jen AUP) je uvedeno, že Krejčí k této příležitosti zkomponoval *Rektorskou fanfáru*, jejíž partitura se však nedochovala. V AUP existuje složka s názvem „Hudební znělky“ (AUP, RUP I., K45, *Hudební znělky*). Pramen však obsahuje pouze osobní výzvu rektora Palackého univerzity J. L. Fischera a výpis dotazovaných hudebních skladatelů. Podle slov vedoucího archivu Pavla Urbáška byl obsah složky během let zci-zen. Viz Kráčmarová, P.: *Hudba na Univerzitě Palackého v letech 1946–1989*, Olomouc 2013, s. 22. Magisterská práce katedry muzikologie FF UP v Olomouci.

a dále ji rozvíjí ve čtrnácti variacích v duchu klasického slohu 18. století. Při omezeném smutečním charakteru tématu a rytmicky chudé předloze objevil skladatel překvapivě množství výrazových, tvarových a emocionálních možností. Premiéra variací proběhla v Praze s Českou filharmonií v lednu 1953. Olomoucká premiéra se konala 5. června 1953 v Moravské filharmonii v rámci každoročního koncertu pro Svaz československých skladatelů – klub v Olomouci. Koncert i následná diskuze se skladateli přilákala mnoho návštěvníků. O skladbě blíže referoval v *Hudebních rozhledech* Jaromír Paclt.¹⁰⁴

V roce 1951 a 1952 přepracoval fragmenty *Temna*, které původně zamýšlel zpracovat jako operu. Uskutečnění tohoto záměru však nebylo v jeho skladatelských možnostech,¹⁰⁵ proto plán kompozice opustil a vznikly pouze čtyři výjevy, které zůstaly torzem. Práci na díle začal skladatel během druhé světové války v roce 1944, instrumentoval jej však dodatečně; první a třetí obraz v roce 1951, druhý a čtvrtý obraz v roce 1952.¹⁰⁶ Fragment byl scénicky proveden v Olomouci a kritika jej údajně ocenila povzbudivě.¹⁰⁷

V roce 1953 Krejčí zkomponoval *Druhý smyčcový kvartet d-moll*, který měl premiéru v Olomouci dne 12. února 1954 s Olomouckým kvartetem (pražská premiéra 19. února 1954). Dílo sklídilo velký úspěch také na 5. světovém festivalu mládeže ve Varšavě (2. srpna 1954).¹⁰⁸ Přes klasicistní rysy kvartetu nelpěl Krejčí na formálním schématu klasické sonátové formy a namísto využití tóninových kontrastů mezi tématy a jednotlivými částmi naopak usiloval o zdůraznění jejich tonální jednoty v průběhu celé skladby.¹⁰⁹ Dále přepracoval *3 scherzina pro flétnu* (1953) na klavírní kompozici a v roce 1954 zahájil práci na *1. symfonii in D* (1954–1955), která svou konstrukcí i obsahem navazuje na druhý kvartet. Po brněnské premiéře s Milošem Konvalinkou v rozhlase, Jaromírem Nohejlem v čele Moravské filharmonie na přehrávce ostravské odbočky Československého svazu skladatelů v Olomouci 4. prosince 1956 a posléze po uvedení skladby Českou filharmonií s Karlem Ančerlem (28. března 1957) bylo jasné, že se z autora stala výrazná tvůrčí osobnost.

V této době Krejčí opustil drobné formy a stručnou formulaci myšlenek, patrná je větší schopnost pregnantního vyjadřování.¹¹⁰ Podařilo se mu zvládnout symfonii v jejím cyklickém tvaru. *Hudební rozhledy* přinesly rozbor symfonie z pera Vladimíra Hudce.¹¹¹ Za své zásluhy a umělecký přínos v oblasti hudby se stal Krejčí v roce 1955 laureátem státní ceny. Velké orchestrální kusy dále reprezentuje *Symfonie č. 2 in Cis* (1956–1957), která vznikla v krátkém čase po první symfonii. Premiéru v brněnském rozhlase 6. ledna

¹⁰⁴ Paclt, Jaromír: 14 variací na lidovou píseň Iši Krejčího, *Hudební rozhledy* 6, 1951, č. 7, s. 309.

¹⁰⁵ Holzknicht, V.: *Iša Krejčí*, Praha 1967, s. 130.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž. Bližší informace k provedení díla se nepodařilo zjistit.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 242.

¹⁰⁹ Hudec, V.: Smyčcový kvartet d-moll Iši Krejčího, *Hudební rozhledy* 9, 1956, č. 16, s. 655.

¹¹⁰ Holzknicht, V.: *Iša Krejčí*, Praha 1976, s. 175.

¹¹¹ Hudec, V.: Symfonie in D Iši Krejčího, *Hudební rozhledy* 10, 1957, č. 17, s. 708–711.

1958 řídil Miloš Konvalinka. Druhá symfonie se velmi blíží symfonii první jak svým schématem, tak skladatelovým přístupem k práci. Krejčí inklinoval k raně klasickým symfoniím haydnovského stylu, což se projevovalo méně propracovanou částí provedení, naopak veškerou dramatickostí vkládal do expozice. Ve svých kompozicích, menších i velkých, čerpal Krejčí stále z téže látky, všechny více nebo méně obměňují základní problémy a sdělují je buď ve skromnějším, nebo rozsáhlejším formátu. Tak ani druhý kvartet, ani první a druhá symfonie nepřinášejí nic neočekávaného, překvapivého.¹¹² Krejčí uchovával své tvůrčí pole omezené, pouze je kultivoval.

Velkým propagátorem Krejčího tvorby v Olomouci byl muzikolog a pedagog Vladimír Gregor,¹¹³ který v roce 1948 uspořádal první koncert ze skladatelova díla.¹¹⁴ Od roku 1951 se prováděla nová orchestrální i komorní Krejčího díla v klubu, respektive v olomoucké odbočce Svazu československých skladatelů.¹¹⁵ Většinu skladeb, které Krejčí zkomponoval v letech 1945–1958, premiérovala olomoucká hudební tělesa (např. *Serenáda pro orchestr*, 27. května 1952; *Smyčcový kvartet č. 2 d-moll*, 17. února 1954; *Symfonie č. 1 in D*, 4. prosince 1956).

Nezanedbatelným přínosem Krejčího pro rozvoj hudebního života Olomouce byla i jeho činnost pedagogická. V letech 1947–1950 vyučoval na katedrách muzikologie a hudební výchovy Univerzity Palackého v Olomouci. Dle dochovaného seznamu přednášek oborů hudební výchovy pro posluchače pedagogické a filozofické fakulty vyučoval Krejčí předmět Česká opera.¹¹⁶ Přestože na univerzitě nepřednášel dlouho, přispěl k hudebnímu rozvoji posluchačů a především k propojení akademické půdy s veřejným hudebním životem.¹¹⁷

¹¹² Holzknicht, V.: *Iša Krejčí*, Praha 1976, s. 177.

¹¹³ Vladimír Gregor – muzikolog a hudební pedagog (10. prosince 1916, Olomouc – 5. února 1986, Ostrava); Steinmetz, Karel: Vladimír Gregor, in: *Český hudební slovník osob a institucí* [online], 22. března 2012 [cit. 5. listopadu 2013], dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1654.

¹¹⁴ Gregor, V.: Olomoucké působení Iši Krejčího, *Hudební rozhledy* 7, 1954, č. 11 a 12, s. 497.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ AUP, Pk-24, Seznam přednášek Palackého university v Olomouci v zimním semestru 1946–1947; AUP, Pk-26, Seznam přednášek Palackého university v Olomouci v letním semestru 1947; AUP, Pk-27, Seznam přednášek Palackého university v Olomouci v zimním semestru 1947–1948; AUP, Pk-28, Seznam přednášek Palackého university v Olomouci v letním semestru 1948; AUP, Pk-31, Seznam přednášek Palackého university v Olomouci v letním semestru 1949; AUP, (bez sig.), Seznam přednášek na Pedagogické fakultě Palackého university v Olomouci v akademickém roce 1949–1950.

¹¹⁷ Kráčmarová, P.: *Hudba na Univerzitě Palackého v letech 1946–1989*, Olomouc 2013. Magisterská práce katedry muzikologie FF UP v Olomouci.

4. Závěr

V osobnosti Iši Krejčího se poжил mnohostranný hudební talent. Krejčí se profiloval nejen jako hudební skladatel, ale získal uznání i na poli dirigentském a dramaturgickém. Za třináct let působení v čele olomoucké opery se mu podařilo vyvést operní soubor z poválečného úpadku, vybudovat kmenový český i zahraniční repertoár a posléze do dramaturgického plánu zařadit i vysoce náročné operní kusy, které se na jevištích oblastních divadel objevují zřídka. Při plánování dramaturgie cílevědomě sledoval linii vytyčenou prakticky již v prvním roce po osvobození; zejména v prvních letech v čele olomoucké opery dbal na to, aby v každé sezoně měl své zastoupení český repertoár, který doplňovala zejména tvorba italské, francouzské a ruské proveniencie. Největším Krejčího počinem bylo uvádění děl českých skladatelů a zařazování novinkové produkce do repertoáru operního souboru.

Činnost Iši Krejčího se v Olomouci neomezovala čistě jen na oblast hudební. Do společenského dění se zapojoval svými literárními projevy k různým kulturně-hudebním otázkám.¹¹⁸ V prvních letech olomouckého angažmá Krejčí aktivně přispíval do zdejšího tisku (*Našinec*)¹¹⁹ svými články o činnosti operního souboru, rovněž dle potřeby poskytoval novinářům rozhovory o připravovaných premiérách.¹²⁰

Svou mnohostrannou činností v oblasti skladatelské, dramaturgické, dirigentské, pedagogické i žurnalistické se Krejčí zařadil mezi významné osobnosti, které svou prací přispěly k znovuoobnovení a povznesení kultury v Olomouci po druhé světové válce. Odkaz Iši Krejčího je v Olomouci živý dodnes. Dne 3. dubna 1987 byl v Olomouci založen Komorní orchestr Iši Krejčího jako komorní soubor Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, který v současné době působí jako soubor Základní umělecké školy Iši Krejčího Olomouc. Ta získala tento svůj název v září roku 2000, kdy došlo k přejmenování školy z předchozího označení Základní umělecká škola Na Vozovce. V olomoucké městské části Svatý Kopeček se pak nachází ulice Krejčího.

¹¹⁸ Seznam Krejčího nejvýznamnějších článků viz Holzknecht, V.: *Iša Krejčí*, Praha 1967, s. 236–237.

¹¹⁹ Krejčí, I.: O olomoucké opeře, *Lidová kultura*, 27. dubna 1946; Krejčí, I.: Mozartův Don Juan na olomoucké scéně, *Našinec*, 1. února 1948; Krejčí, I.: Poznámky šéfa opery Městského divadla, *Volné slovo*, 15. února 1948; Krejčí, I.: K premiéře Čertovy stěny, *Nová politika*, 9. prosince 1948.

¹²⁰ Rozhovor s ředitelem olomoucké opery Išou Krejčím o repertoáru, *Našinec*, 13. ledna 1946; Iša Krejčí o připravované Kouzelné Flétně, *Našinec*, 17. prosince 1946; Po mnoha letech opět uslyší Olomouc Smetanovu Libuši, *Našinec*, 21. října 1947.

Olomoucké působení Iši Krejčího (1945–1958)

Shrnutí

Cílem studie je představit všechny aktivity, které se vážou k třináctiletému uměleckému působení dirigenta a skladatele Iši Krejčího v Olomouci (1945–1958), a vyhodnotit, jaký význam tento představitel české hudební kultury sehrál v hudebním rozvoji města. Pozornost se zaměřuje na Krejčího činnost dramaturgickou, skladatelskou, pedagogickou i žurnalistickou.

Iša Krejčí's activities in Olomouc (1945–1958)

Summary

The article describes all activities which conductor and composer Iša Krejčí undertook during his time in Olomouc (1945–1958). The paper tries to evaluate what importance this composer played in the cultural progress of Olomouc. The article also includes a brief study of the most important principles of his musical style. The study focuses on dramaturgy, composing, pedagogical and journalistic activities of Iša Krejčí.

Klíčová slova

Iša Krejčí; Olomouc; hudební kultura; divadlo.

Key Words

Iša Krejčí; Olomouc; music culture; theatre.